

УДК 343.28/.29

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-365-370

**Сергій
БАБАНИН**©
кандидат
юридичних наук,
доцент

**Світлана
КОРОГОД**©
викладач

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

УДОСКОНАЛЕННЯ САНКЦІЙ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ

Розглянуто проблемні питання законодавчого визначення видів та розмірів покарань у нормах Особливої частини КК України з урахуванням доцільності запровадження у законодавство України заходів відновного правосуддя. Обґрунтовується недостатній рівень системного підходу до узгодження санкцій у нормах, що передбачають відповідальність за кримінальні правопорушення тогочасні за об'єктом посягання, формою вини, видами та розмірами суспільно небезпечних наслідків. Запропоновано на законодавчому рівні закріпити заходи, спрямовані на долучення України у кримінально-правовій політиці до відновного правосуддя.

***Ключові слова:** санкція, види та розміри покарання, позбавлення волі, відновне правосуддя, індивідуалізація покарання.*

Постановка проблеми. Сучасна міжнародна та європейська концепція захисту прав людини тяжіють до тенденції відмови від виключно каральної реакції на злочин, яка не може належним чином забезпечити як права осіб, які його вчинили, так і потерпілих. Тому світова, зокрема європейська спільнота, давно почали закріплювати новий підхід до кримінального процесу, який реалізується саме через концепцію відновного правосуддя [1]. Україна долучається до процесу запровадження відновного правосуддя у національну систему законодавства. Так, зокрема, Міністерством юстиції та Генеральною прокуратурою України реалізується пілотний проєкт «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» [2].

Запровадження відновного правосуддя у законодавство України потребує не тільки пошуків альтернативних покаранню заходів реакції на вчинені кримінальні правопорушення, а й перегляду підходів до встановлення у нормах Особливої частини КК України видів та розмірів покарань, зокрема, позбавлення волі.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Комплексному вирішенню питань запровадження заходів відновного правосуддя у законодавство України на сьогоднішній день присвячено недостатню кількість наукових досліджень. Питанням реформування системи покарань у кримінальному законодавстві України та реалізації принципу економії кримінально-правової репресії присвячені праці таких науковців, як: В. Борисов, Т. Денисова, В. Навроцький, О. Скакун, В. Тацій, В. Трубников, П. Фріс, М. Хавронюк, С. Яценко та ін.

Метою статті є визначення проблемних питань законодавчого встановлення

© С. Бабанін, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8424-8825>

babanin-s@ukr.net

© С. Корогод, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6696-6818>

k_kpk@dduvs.in.ua

санкцій кримінально-правових норм та пошук можливих пропозицій щодо вирішення цих питань в умовах запровадження у законодавство України заходів відновного правосуддя.

Виклад основного матеріалу. У широкій системі видів покарань, передбачених кримінальним законодавством України, які забезпечують диференціацію та індивідуалізацію відповідальності, найсуворішими є позбавлення волі на певний строк та довічне позбавлення волі. Позбавлення волі як захід примусу є серйозною зброєю держави у запобіганні кримінальним правопорушенням, застосування якої має і негативні сторони, а тому застосування цього виду покарання потребує особливої обережності. Забезпечення досягнення таких цілей покарання як загальна та спеціальна превенція супроводжується поступовим скороченням призначення позбавлення волі за рахунок інших заходів, сутність яких пов'язана з акцентом на виховних елементах, а не на каральних.

КК України містить достатню кількість інструментів, завдяки яким у кримінально-правовій політиці можлива реалізація принципу гуманізму. До таких інструментів, зокрема, варто віднести наявність видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, можливість звільнення осіб від кримінальної відповідальності та покарання або його відбування (розділи IX та XII Загальної частини КК) тощо.

Разом з тим позбавлення волі залишається одним з основних засобів у запобіганні кримінальним правопорушенням. Ефективність його застосування насамперед залежить від обґрунтованості розмірів санкцій, передбачених статтями Особливої частини КК України.

Встановлення оптимальних розмірів таких санкцій має враховувати численні фактори (ступінь суспільної небезпеки та поширеності діяння, об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення, ступінь суспільної небезпеки особи кримінального правопорушника, рівень суспільної правосвідомості, яка відображає соціальну справедливість та доцільність заходу покарання).

Соціально обґрунтовані, справедливі та узгоджені між собою санкції кримінального законодавства забезпечують загальний превентивний вплив на нестійких у моральному плані членів суспільства та правильне призначення покарання судами у конкретних справах. Проте чинне кримінальне законодавство України не має чітко узгодженої системи санкцій, встановлених за вчинення посягань на різні родові та безпосередні об'єкти, за умисні та необережні кримінальні правопорушення, у загальних та спеціальних нормах.

Наприклад, на наш погляд, викликає сумніви різний ступінь суспільної небезпеки вбивства двох або більше осіб, вчиненого через необережність, за яке передбачене позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років (ч. 2 ст. 119 КК України) та порушення чинних на транспорті правил, якщо це спричинило загибель людей (зокрема двох або більше) або інші тяжкі наслідки, максимальне покарання за яке становить п'ять років позбавлення волі (ст. 291 КК України).

Не менше питань викликає порівняння ступеня суспільної небезпеки та встановлених видів та розмірів покарань за кримінальні правопорушення, які посягають на тотожні об'єкти. Так, наприклад, за умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК України) передбачене позбавленням волі на строк від семи до десяти років, а за доведення особи до самогубства (ч. 1 ст. 120 КК України), яке може чинитись і умисно – обмеження волі на строк до трьох років або позбавлення волі на той самий строк.

Неоднозначний підхід має законодавець і до встановлення видів та розмірів покарання за посягання на життя різних категорій потерпілих. Так, за умисне вбивство особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України), посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) мінімальний термін покарання у виді позбавлення волі на певний строк становить десять років, а за посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 КК України), журналіста (ст. 348-1 КК України) мінімальний термін позбавлення волі обмежений дев'ятьма роками. За посягання ж на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя (ст. 379 КК України), захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з

наданням правової допомоги (ст. 400 КК України) мінімальний термін позбавлення волі і того менший – вісім років. При цьому у перших двох з наведених прикладів (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України, ст. 112 КК України) санкції норм передбачають можливість застосування додаткового покарання у виді конфіскації майна, у той час як у інших нормах такий вид покарання не передбачений.

Істотно різняться і санкції окремих тождних за своїм характером кримінальних правопорушень. Так, наприклад, спричинення загибелі однієї людини у разі порушення працівником залізничного, водного або повітряного транспорту правил безпеки руху або експлуатації транспорту, а також у разі недоброякісного ремонту транспортних засобів, колій, засобів сигналізації та зв'язку передбачає максимальне покарання десять років позбавлення волі (ч. 3 ст. 276 КК України). Разом з тим, якщо загибель однієї людини буде спричинена порушенням правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом, то максимальне покарання за таке діяння становить вісім років позбавлення волі (ч. 2 ст. 286 КК України), а якщо ж такий наслідок буде спричинений у результаті неправильного керування немеханічним транспортним засобом, або ж водним чи повітряним транспортним засобом, якщо при цьому особа не є працівником транспорту, то максимальне покарання за таке діяння становить п'ять років позбавлення волі (ст. 291 КК України). При цьому ст. 286 КК України взагалі не передбачає як суспільно небезпечний наслідок і, відповідно, покарання за спричинення великої матеріальної шкоди, у той час, як ст.ст. 276 та 291 КК України встановлюють відповідальність і покарання за спричинення такого наслідку.

Наведені кримінальні правопорушення є тождними, оскільки пов'язані з використанням транспортних засобів і здатні призводити до тождних суспільно небезпечних наслідків, а за формою вини є необережними.

Зазначимо також, що підходи до пеналізації тождних кримінальних правопорушень різняться не тільки у внутрішньому законодавстві України, а й у законодавстві інших країн. Наприклад, пеналізація порушення правил безпеки руху та експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту у країнах колишнього СРСР, законодавство яких має спільні витоки, достатньо різниться. Найбільш суворі санкції за це діяння у разі спричинення смерті двох або більше людей, передбачені КК Киргизької Республіки – від семи до п'ятнадцяти років позбавлення волі, КК Латвійської Республіки – від трьох до п'ятнадцяти років позбавлення волі, КК Республіки Молдова – від п'яти до п'ятнадцяти років позбавлення волі. Найбільш м'які санкції за це діяння передбачають КК Російської Федерації – до семи років позбавлення волі, КК Республіки Білорусь – від двох до семи років позбавлення волі. КК України за це діяння передбачає від п'яти до десяти років позбавлення волі (ч. 3 ст. 276 КК) [3, с. 192].

Привертає увагу відсутність співрозмірності у санкціях статей, що встановлюють відповідальність за так звані суміжні складі кримінальних правопорушень.

На наше переконання, санкції за такі кримінальні правопорушення не повинні мати великих відмінностей. Іншими словами, розміри санкцій у цих випадках повинні або перетинатися, або мінімум покарання, передбаченого за вчинення більш тяжкого кримінального правопорушення, не повинен перевищувати максимум покарання, встановленого за суміжне менш тяжке кримінальне правопорушення. За такої побудови санкцій суд має можливість визначити покарання, яке точно відповідає суспільній небезпеці діяння та особі винного.

Так, наприклад, санкція ст. 117 КК України передбачає покарання за умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини та встановлює покарання у виді обмеження волі на строк до п'яти років або позбавлення волі на той самий строк. Проте у разі залишення матір'ю у небезпеці новонародженої дитини, якщо це спричинить смерть останньої, покарання за таке діяння вже становить від трьох до восьми років позбавлення волі (ч. 3 ст. 135 КК України).

У ряді випадків спостерігається великий розрив між верхньою та нижньою межами санкцій. Так, у деяких санкціях максимальний термін позбавлення волі перевищує мінімальний у 2-3 рази (ч. 1 ст. 115, ч. 2 ст. 147, ст.ст. 149, 257 КК України). Це, як правило, призводить до того, що крайні межі санкцій практично не застосовуються.

Невідповідність санкцій окремих норм КК України ступеню суспільної небезпеки конкретних кримінальних правопорушень певною мірою коригується судовою практикою. Для цього кримінальне законодавство має свої інструменти. Це, зокрема,

можливість призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено законом (ст. 69 КК України), звільнити від кримінальної відповідальності (ст.ст. 44-49 КК України) або покарання (ст.ст. 74, 75, 79, 80 КК України).

На можливість індивідуалізації покарання має безпосередній вплив і Конституційний Суд України. Так, наприклад, ним визнані такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), ч. 1 ст. 81 (умовно-дострокове звільнення від відбування покарання), ч. 1 ст. 82 (заміна невідбутої частини покарання більш м'яким) КК України в тім, що вони унеможливають їх застосування до осіб, яких засуджено до відбування покарання у вигляді довічного позбавлення волі [4].

До речі, судами України за період 1999–2020 рр. до довічного позбавлення волі засуджено 1509 осіб, що у середньому становить 69 осіб на рік. При цьому найбільша кількість засуджених до цього виду покарання була у 2002 р. – 155, а найменша – у 2019 р. – 11. У 2020 р. до довічного позбавлення волі засуджено 28 осіб [5].

Важливим заходом, здатним вплинути на ефективність кримінально-правової політики України в частині встановлення видів та розмірів покарання у кримінальному законодавстві та їх подальшого застосування для досягнення мети покарання, передбаченої ст. 50 КК України, є широке запровадження елементів відновного правосуддя, передумовою якого є відмова від застосування санкцій за кримінальні проступки, нетяжкі та окремі види тяжких злочинів.

Про сумнівний спосіб досягнення мети покарання шляхом застосування суворих видів та значних розмірів покарань зазначають зарубіжні вчені. Наприклад, Х. Курі стверджує, що розгляд цього питання на прикладі США, Фінляндії і Німеччини повинен показати, що ефективність жорстких санкцій, зокрема у вигляді позбавлення волі, досить обмежена, якщо взагалі має місце. У кращому випадку досягається мінімальний ефект (якщо не враховувати етичні сумніви), хоча витрачаються надто великі матеріальні й нематеріальні кошти... Частково виправдані думки про те, що застосування жорстких санкцій може якщо не знизити рівень злочинності, то втримати її на певних показниках, не підтвердились і не отримали доказів при тривалих спостереженнях [6, с. 156].

У контексті запровадження елементів відновного правосуддя у законодавство та судову практику України необхідно розглядати не тільки відмову від застосування позбавлення волі за певні види кримінальних правопорушень, а й застосування коротких термінів цього виду покарання (один–два роки) за тяжкі та особливо тяжкі злочини, не пов'язані з умисним спричиненням тяжкої шкоди здоров'ю людини або її смерті. В Україні протягом 2019–2020 рр. до одного року позбавлення волі засуджено 1309 осіб, до двох років – 2953, а всього – 4262 особи зі 137 тис. 894 засуджених за всі види кримінальних правопорушень у ці роки. Загалом же до позбавлення волі на певний строк за цей період засуджено 26 тис. 127 осіб (19 % від загальної кількості засуджених). Кількість засуджених до позбавлення волі не більше двох років становить 16 % від усіх позбавлених волі у 2019–2020 рр. [5].

Процес зниження каральної ролі покарання доцільно здійснювати поступово шляхом розширення застосування заходів покарання, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства, дедалі більшої диференціації відповідальності, збільшення кількості різних засобів впливу на правопорушників, дедалі активнішої участі громадськості у справі перевиховання осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння. При цьому необхідно зберегти можливість застосування найсуворіших заходів до особливо небезпечних злочинців, які вчиняють тяжкі та особливо тяжкі злочини проти особи.

Побудова санкцій та їх розміри, з одного боку, відображають напрямок кримінально-правової політики у цілому, а з іншого – визначають ставлення держави до форм і засобів запобігання конкретним видам кримінальних правопорушень (наприклад, посилення або пом'якшення відповідальності), врахування поширеності суспільно небезпечного діяння та конкретних соціально-економічних умов певного історичного періоду.

Від характеру побудови, видів та розмірів санкцій значною мірою залежить напрямок судової практики у запобіганні кримінальним правопорушенням.

Заслуговує на увагу і питання співвідношення верхньої та нижньої меж санкцій.

Надто вузькі межі санкцій не забезпечують можливості індивідуалізації відповідальності, проте великий розрив між нижньою та верхньою межами санкцій створює зайвий простір для прояву суб'єктивізму і не сприяє забезпеченню єдності судової практики у запобіганні кримінальним правопорушенням. Вид і розмір покарання

за конкретні кримінальні правопорушення повинні визначатися за допомогою обґрунтованих критеріїв та відображати реальні потреби суспільства у здійсненні каральної практики.

Як показує історичний досвід, широке застосування у минулому тривалих і надтривалих (до 25 років) термінів позбавлення волі не змогло ліквідувати злочинність, підтвердивши вкотре, що не жорстокість, а невідворотність покарання найбільшою мірою впливає на скорочення злочинності. Тому використовувати тривалі терміни позбавлення волі потрібно з великою обережністю.

Висновки. Таким чином, на законодавчому рівні мають бути закріплені заходи, спрямовані на долучення України у кримінально-правовій політиці до відновного правосуддя, зокрема визначено обґрунтовану необхідність суворої відповідальності так званих злісних кримінальних правопорушників та застосування заходів, не пов'язаних з позбавленням волі, щодо осіб, які можуть бути виправлені без ізоляції від суспільства.

Науково обґрунтована побудова санкцій статей Особливої частини КК України має важливе значення для запобігання кримінальним правопорушенням. У санкції найбільшою мірою знаходить відображення оцінка державою ступеня суспільної небезпеки конкретного кримінально протиправного діяння.

Список використаних джерел

1. Відновне правосуддя – новий підхід реагування на злочин, вчинений неповнолітнім. URL : <https://minjust.gov.ua/m/vidnovne-pravosuddya-noviy-pidhid-reaguvannya-na-zlochyn-vchineniy-nepovnolitnimi>.
2. Про реалізацію пілотного проекту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» : наказ Міністерства юстиції та Генеральної прокуратури України від 21.01.2019 № 172/5/10. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19>.
3. Бабанін С.В. Відповідальність за порушення працівником транспорту правил безпеки руху або експлуатації транспорту за кримінальним законодавством окремих зарубіжних країн. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 186–193.
4. Рішення КСУ у справі за конституційними скаргами Крупка Дмитра Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 81, частини першої статті 82 Кримінального кодексу України, Костіна Володимира Володимировича, Мельниченка Олександра Степановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 82 Кримінального кодексу України та за конституційною скаргою Гогіна Віктора Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 81 Кримінального кодексу України (справа про перегляд вироку особі, караній на довічне позбавлення волі) 16 вересня 2021 року № 6-п(II). 2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-21-n88>.
5. Стан здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення судами загальної юрисдикції у 2020 році. URL : <https://sud.ua/ru/news/sud-info/198144-stan-zdiysnennya-pravosuddya-u-kriminalnikh-provazhennyakh-ta-spravakh-pro-administrativni-pravoporushennya-u-2020-rotsi-oprilyudnili-zbirnik>.
6. Бабанін С. В. Кримінальна відповідальність за порушення чинних на транспорті правил: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Дніпроп. держ. н-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2008. 238 с.

Надійшла до редакції 15.12.2021

References

1. Vidnovne pravosuddya – novyy pidkhd reahuvannya na zlochyn, vchynenyu nepovnolitnim [Restorative justice – a new approach to responding to juvenile delinquency]. URL : <https://minjust.gov.ua/m/vidnovne-pravosuddya-noviy-pidhid-reaguvannya-na-zlochyn-vchineniy-nepovnolitnimi>. [in Ukr.].
2. Pro realizatsiyu pilotnoho proektu «Prohrama vidnovlennya dlya nepovnolitnikh, yaki ye pidozryuvanymy u vchynenni kryminal'noho pravoporushennya»: Nakaz Ministerstva yustytysiyi ta Heneral'noyi prokuratury Ukrayiny vid 21.01.2019 № 172/5/10 / Ministerstvo yustytysiyi Ukrayiny, Heneral'na prokuratura Ukrayiny [On the implementation of the pilot project «Recovery program for juveniles suspected of committing a criminal offense»: Order of the Ministry of Justice and the Prosecutor General's Office of Ukraine from 21.01.2019 № 172/5/10. Ministry of Justice of Ukraine, Prosecutor General's Office of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19>. [in Ukr.].
3. Babanin. S. V. (2011) Vidpovidal'nist' za porushennya pratsivnykom transportu pravyl bezpeky rukhu abo ekspluatatsiyi transportu za kryminal'nym zakonodavstvom okremykh zarubizhnykh krayin [Liability for violation by a transport employee of traffic safety rules or operation of transport under the criminal law of certain foreign countries]. *Naukovyy visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnoho*

universytetu vnutrishnikh sprav. no 2, pp. 186–193. [in Ukr.].

4. Rishennya KSU u spravi za konstytutsiynomy skarhamy Krupka Dmytra Volodymyrovycha shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrayiny (konstytutsiynosti) chastyny pershoyi statti 81, chastyny pershoyi statti 82 Kryminal'noho kodeksu Ukrayiny, Kostina Volodymyra Volodymyrovycha, Mel'nychenka Oleksandra Stepanovycha shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrayiny (konstytutsiynosti) chastyny pershoyi statti 82 Kryminal'noho kodeksu Ukrayiny ta za konstytutsiynoyu skarhoyu Hohina Viktora Ivanovycha shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrayiny (konstytutsiynosti) chastyny pershoyi statti 81 Kryminal'noho kodeksu Ukrayiny (sprava pro perehlyad vyroku osobi, karaniy na dovichne pozbavlennya voli) 16 veresnya 2021 roku № 6-r(II). [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case of constitutional complaints of Dmytro Volodymyrovych Krupko on compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of part one of Article 81, part one of Article 82 of the Criminal Code of Ukraine, Kostin Volodymyr Volodymyrovych, Melnychenko Oleksandr Stepanovych on compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) Article 82 of the Criminal Code of Ukraine and on the constitutional complaint of Viktor Ivanovich Gogin regarding the compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the first part of Article 81 of the Criminal Code of Ukraine (case of review of a sentence of life imprisonment) September 16, 2021]. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-21-n88>. [in Ukr.].

5. Stan zdiysnennya pravosuddya u kryminal'nykh provadzhennyakh ta spravakh pro administratyvni pravoporushennya sudamy zahal'noyi yurysdyktsiyi u 2020 rotsi [The state of administration of justice in criminal proceedings and cases of administrative offenses by courts of general jurisdiction in 2020]. URL: <https://sud.ua/ru/news/sud-info/198144-stan-zdiysnennya-pravosuddya-u-kryminalnikh-provadhennyakh-ta-spravakh-pro-administrativni-pravoporushennya-u-2020-rotsi-oprilyudnili-zbimik>. [in Ukr.].

6. Babanin, S. V. (2008) Kryminal'na vidpovidal'nist' za porushennya chynnykh na transporti pravyl [Criminal responsibility for violation of rules operating on transport]. The dissertation on competition of a scientific degree the candidate of legal sciences: 12.00.08 / Dnipropetrovskyy derzhavnyy universytet vnutrishnikh sprav. Dnipropetrovsk, 238 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Serhii Babanin, Svitlana Korogod. Improving sanctions of criminal law in the context of the introduction of restorative justice. The article is devoted to the consideration of problematic issues of legislative definition of types and sizes of punishments in the norms of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine, taking into account the expediency of introducing restorative justice measures into the legislation of Ukraine.

In the system of types of punishments provided by the criminal legislation of Ukraine, the most severe are imprisonment for a definite term and life imprisonment. In Ukraine, imprisonment remains one of the main means of preventing criminal offenses.

Establishing the optimal size of sanctions of criminal law should take into account numerous factors (the degree of public danger and prevalence, objective and subjective signs of a criminal offense, the degree of public danger of the offender, the level of public awareness, which reflects social justice and expediency).

The current criminal legislation of Ukraine does not have a clearly agreed system of sanctions imposed for encroachments on various tribal and direct objects, for intentional and negligent criminal offenses, in general and special rules.

An important measure that can affect the effectiveness of Ukraine's criminal law policy in determining the types and sizes of punishment is the widespread introduction of elements of restorative justice, which is based on the refusal to impose sanctions for criminal offenses, minor and serious crimes.

In the context of introducing elements of restorative justice into the legislation and jurisprudence of Ukraine, it is advisable not only to refuse to apply imprisonment for certain types of criminal offenses, but also to apply short terms of imprisonment (one to two years) for serious and especially serious crimes, with intentional infliction of grievous bodily harm or death.

Keywords: *sanction, types and sizes of punishment, imprisonment, restorative justice, individualization of punishment.*